ROKIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS
Kodas 301817855, Respublikos g. 94, LT-42136 Rokiškis, tel. 8 (458) 52055,
el. paštas info@rsveikata.lt

EKSTREMALIŲ SITUACIJŲ TYRIMAS

Visaginas,

2016

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Visuomenės sveikatos instituto mokslininkai kartu su Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių situacijų centru ir Visuomenės sveikatos biurais 2016 m. vykdėme tyrimą apie ekstremaliąsias situacijas. Tyrime siekėme įvertinti jaunų žmonių žinias apie ekstremaliąsias situacijas, keliančias grėsmes visuomenės sveikatai. Anketos buvo anoniminės.

Tyrimas vyko beveik visoje Lietuvoje, o duomenys buvo vedami su Biurais, o ne su savivaldybėmis. Tai reiškia, jog Rokiškio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro rezultatai pateikiami kartu su (Visagino sav., ir Kupiškio raj.). Iš viso dalyvavo 100 asmenų. Kiekvienam Biurui buvo skirta panašus kiekis anketų iš Sveikatos apsaugos ministerijos Ekstremalių situacijų centro.

Visos Lietuvos rezultatai bus skelbiami tik 2017 m. birželio – liepos mėn.

Pateikiame Rokiškio raj. savivaldybės visuomenės sveikatos biuro (Visagino sav., Kupiškio raj.) rezultatai:

Informacija apie respondentus:

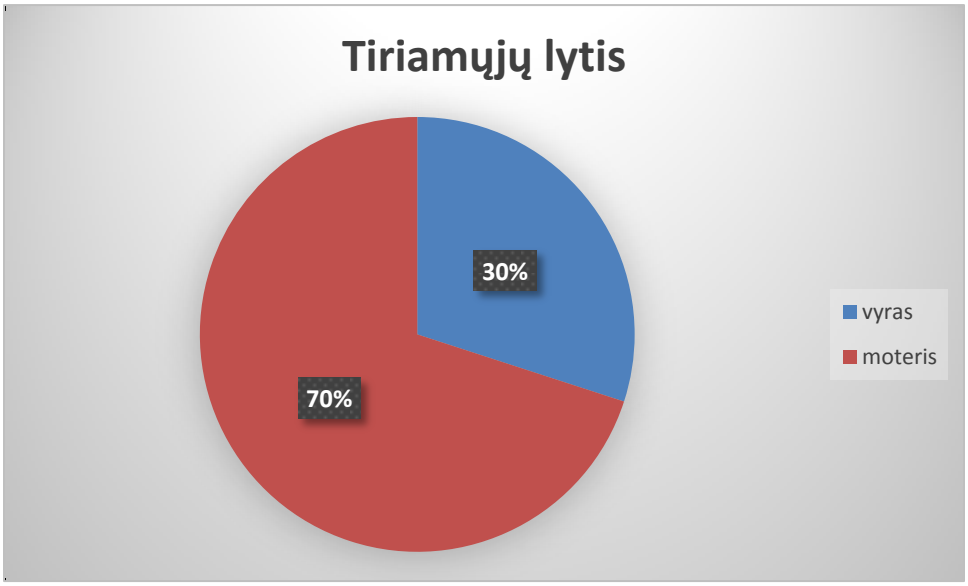

1 pav. Tiriamųjų lyčių pasiskirstymas proc.

Tyrime dalyvavusių didžiąją dalį sudarė moterys 70%, o mažesnę dalį sudarė vyrai 30%.

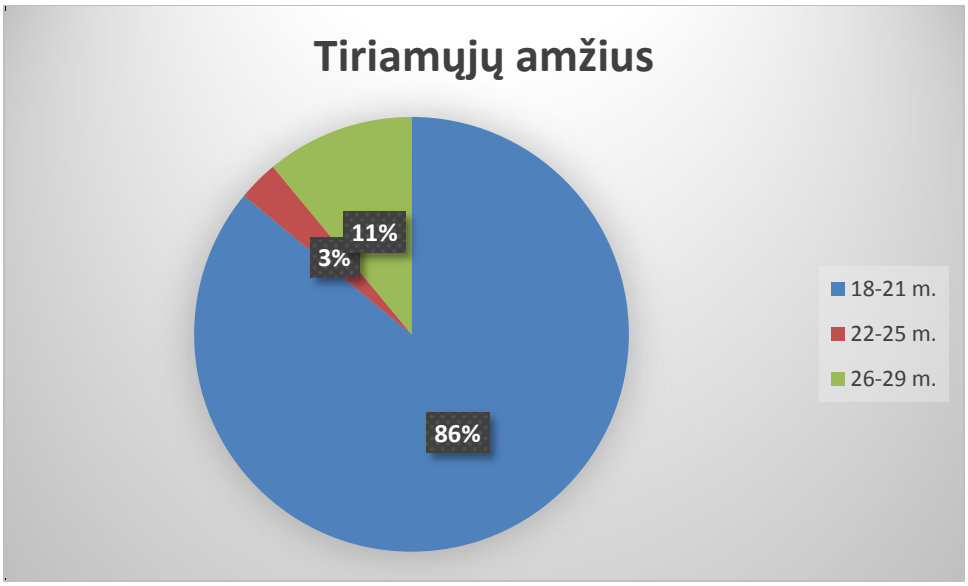

2 pav. Tiriamųjų amžiaus pasiskirstymas proc.

Didžiausią dalį 86% sudarė jaunimas nuo 18 iki 21 metų, o likusią dalį pasidalino 11%, kuriuos sudarė nuo 26 iki 29 metų asmenys, o 3% nuo 22 iki 25 metų.

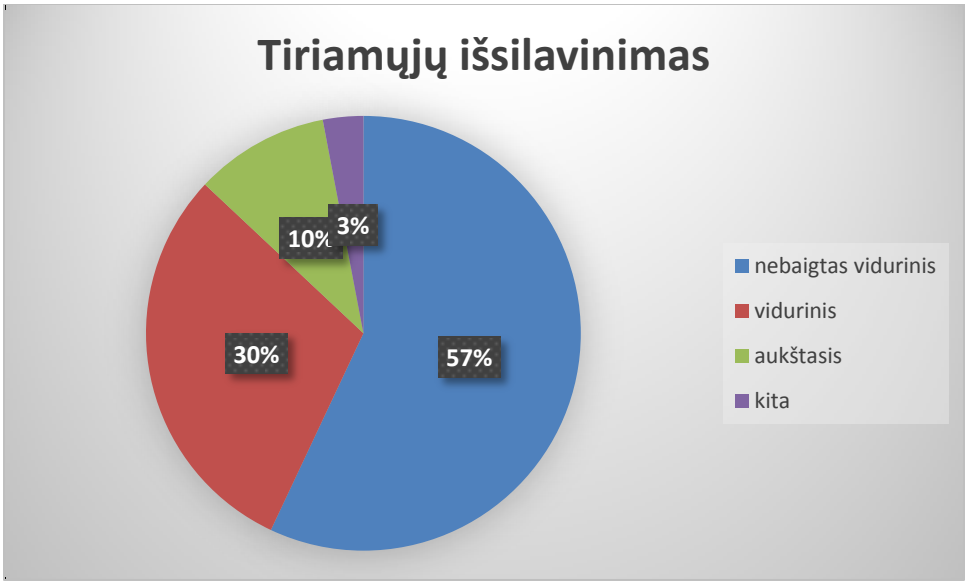

3 pav. Tiriamųjų išsilavinimo pasiskirstymas proc.

Didžiausią dalį 57% sudarė mokiniai, kurie teigė, jog dar neturi vidurinio išsilavinimo, 30% turi viduriną išsilavinimą, 10% apklaustųjų turi aukštąjį išsilavinimą, o 3% pažymėjo kita (neuniversitetinės studijos ir kitos mokyklos).

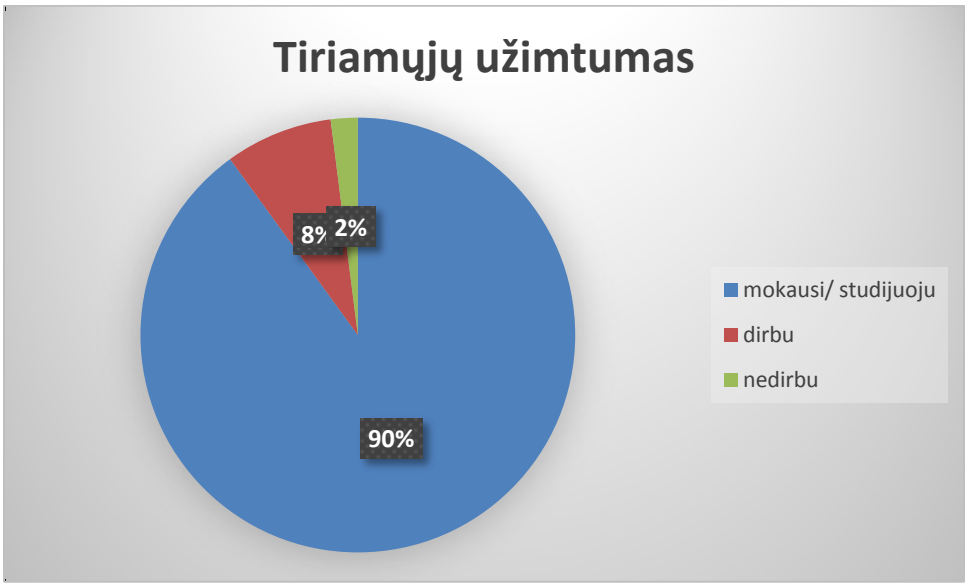

4 pav. Tiriamųjų užimtumas proc.

90% apklaustųjų mokosi, 8% dirbantys, o 2% nei dirba, nei mokosi.

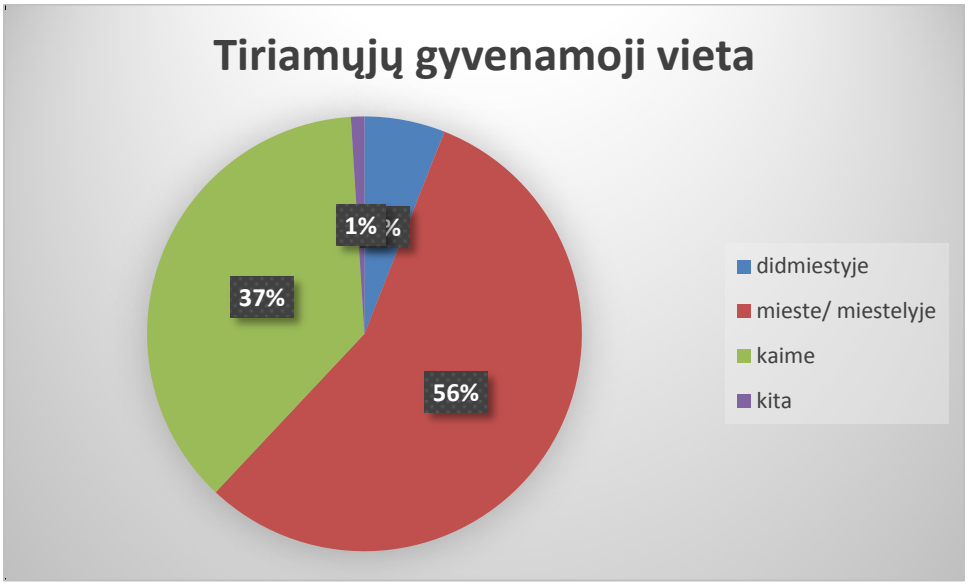

5 pav. Tiriamųjų gyvenamosios vietos pasiskirstymas proc.

56% gyvena mieste/miestelyje, 37% kaime, 6% didmiestyje, o 1% pažymėjo kitur. Didžioji dalis apklaustųjų gyvena mieste.

6 pav. Tiriamųjų nuomonė, kokios Lietuvoje aktualiausios ekstremalios situacijos, atsakymų pasiskirstymas proc. (galimi 5 varianto atsakymai)

Lietuvoje aktualiausias ekstremalias situacijas tiriamieji įvardino – transporto avarijas 82%, gaisrus 80%, užkrečiamąsias ligas 71%, oro užterštumą 55%, klimato pokyčius 38%.

1 lentelė. Tiriamųjų nuomonė, kokios ekstremaliosios situacijos yra aktualiausios pasaulio visuomenei (aktualiausiai situacijai buvo skirta 10 balų, mažiau aktualiai – 9 balai, o mažiausiai aktualiai – 1 balą).

Ekstremalioji situacija	Balai	Abs. skaičius	Procentai (%)
Klimato pokyčiai (n=97)	**1**	**8**	**8.0**
	2	**-**	**-**
	3	**2**	**2.0**
	4	**4**	**4.0**
	5	**12**	**12.0**
	6	**8**	**8.0**

	7	**14**	**14.0**
	8	**15**	**15.0**
	9	**14**	**14.0**
	10	**20**	**20.0**
Užkrečiamosios ligos (n=99)	**1**	**1**	**1.0**
	2	**-**	
	3	**1**	**1.0**
	4	**3**	**3.0**
	5	**7**	**7.0**
	6	**7**	**7.0**
	7	**19**	**19.0**
	8	**16**	**16.0**
	9	**24**	**24.0**
	10	**21**	**21.0**
Potvyniai (n=96)	**1**	**12**	**12.0**
	2	**2**	**2.0**
	3	**3**	**3.0**
	4	**10**	**10.0**
	5	**16**	**16.0**
	6	**11**	**11.0**
	7	**15**	**15.0**
	8	**10**	**10.0**
	9	**5**	**5.0**
	10	**12**	**12.0**
Oro užterštumas (n=98)	**1**	**6**	**6.0**
	2	**-**	**-**
	3	**1**	**1.0**
	4	**2**	**2.0**
	5	**5**	**5.0**
	6	**10**	**10.0**
	7	**18**	**18.0**

	8	**20**	**20.0**
	9	**13**	**13.0**
	10	**23**	**23.0**
Karas (n=99)	**1**	**9**	**9.0**
	2	**4**	**4.0**
	3	**2**	**2.0**
	4	**4**	**4.0**
	5	**8**	**8.0**
	6	**6**	**6.0**
	7	**11**	**11.0**
	8	**14**	**14.0**
	9	**15**	**15.0**
	10	**26**	**26.0**
Avarijos (cheminės, radiacinės) (n=94)	**1**	**3**	**3.0**
	2	**3**	**3.0**
	3	**2**	**2.0**
	4	**10**	**10.0**
	5	**11**	**11.0**
	6	**12**	**12.0**
	7	**9**	**9.0**
	8	**11**	**11.0**
	9	**14**	**14.0**
	10	**19**	**19.0**
Tornadai (n=96)	**1**	**19**	**19.0**
	2	**9**	**9.0**
	3	**10**	**10.0**
	4	**5**	**5.0**
	5	**16**	**16.0**
	6	**9**	**9.0**
	7	**7**	**7.0**
	8	**9**	**9.0**

	9	**8**	**8.0**
	10	**4**	**4.0**
Speigas (n=97)	**1**	**13**	**13.0**
	2	**10**	**10.0**
	3	**8**	**8.0**
	4	**14**	**14.0**
	5	**20**	**20.0**
	6	**6**	**6.0**
	7	**10**	**10.0**
	8	**7**	**7.0**
	9	**6**	**6.0**
	10	**3**	**3.0**
Sausros, kaitra (n=96)	**1**	**10**	**10.0**
	2	**4**	**4.0**
	3	**6**	**6.0**
	4	**10**	**10.0**
	5	**19**	**19.0**
	6	**9**	**9.0**
	7	**17**	**17.0**
	8	**10**	**10.0**
	9	**6**	**6.0**
	10	**5**	**5.0**
Ugnikalnių išsiveržimai (n=98)	**1**	**26**	**26.0**
	2	**5**	**5.0**
	3	**7**	**7.0**
	4	**8**	**8.0**
	5	**11**	**11.0**
	6	**8**	**8.0**
	7	**8**	**8.0**
	8	**8**	**8.0**
	9	**10**	**10.0**

	10	**7**	**7.0**
Cunamiai (n=97)	**1**	**22**	**22.0**
	2	**6**	**6.0**
	3	**8**	**8.0**
	4	**7**	**7.0**
	5	**9**	**9.0**
	6	**7**	**7.0**
	7	**13**	**13.0**
	8	**8**	**8.0**
	9	**10**	**10.0**
	10	**7**	**7.0**
Žemės drebėjimai (n=97)	**1**	**16**	**16.0**
	2	**4**	**4.0**
	3	**3**	**3.0**
	4	**7**	**7.0**
	5	**8**	**8.0**
	6	**11**	**11.0**
	7	**9**	**9.0**
	8	**16**	**16.0**
	9	**10**	**10.0**
	10	**13**	**13.0**
Teroristiniai išpuoliai (n=100)	**1**	**10**	**10.0**
	2	**2**	**2.0**
	3	**-**	**-**
	4	**3**	**3.0**
	5	**5**	**5.0**
	6	**6**	**6.0**
	7	**9**	**9.0**
	8	**10**	**10.0**
	9	**26**	**26.0**
	10	**29**	**29.0**

Pavojingas krovinys ar įvykis transportuojant jį (n=97)	**1**	**12**	**12.0**
	2	**7**	**7.0**
	3	**7**	**7.0**
	4	**9**	**9.0**
	5	**12**	**12.0**
	6	**8**	**8.0**
	7	**15**	**15.0**
	8	**8**	**8.0**
	9	**14**	**14.0**
	10	**5**	**5.0**
Transporto avarijos (geležinkelio, oro, vandens, automobilių) (n=98)	**1**	**4**	**4.0**
	2	**1**	**1.0**
	3	**2**	**2.0**
	4	**5**	**5.0**
	5	**14**	**14.0**
	6	**5**	**5.0**
	7	**9**	**9.0**
	8	**11**	**11.0**
	9	**19**	**19.0**
	10	**28**	**28.0**
Naftos produktų išsiliejimas (n=97)	**1**	**7**	**7.0**
	2	**5**	**5.0**
	3	**7**	**7.0**
	4	**8**	**8.0**
	5	**8**	**8.0**
	6	**7**	**7.0**
	7	**15**	**15.0**
	8	**14**	**14.0**
	9	**15**	**15.0**
	10	**11**	**11.0**

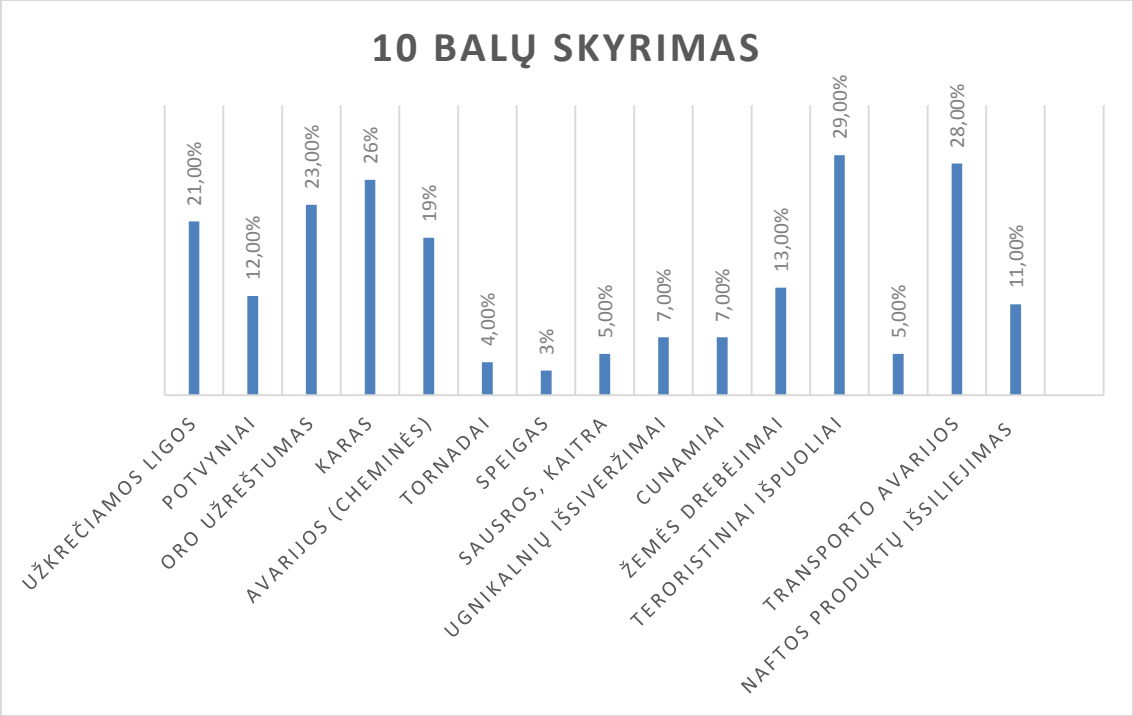

7 pav. Aukščiausių balų pasiskirstymas proc.

7 pav. matome, jog aukščiausius balus, tai yra 10 balų priskyrė - teroristiniams išpuoliams, transporto avarijoms, karui, oro užterštumui.

57% apklaustųjų (žiūrėti 8 pav.) yra nepakankamai pasirengę ekstremaliomis situacijoms, 18% nežino ar pasirengę, 13% visiškai nepasirengę, o tik maža dalis 12% visiškai pasirengę.

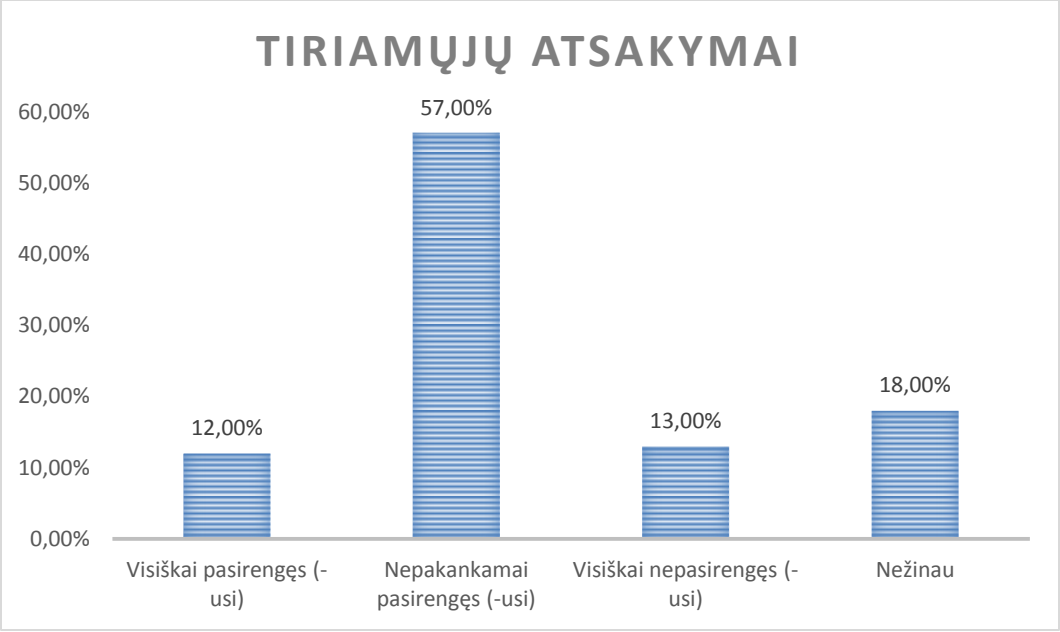

8 pav. Tiriamų nuomonė ar jie yra pakankamai pasirengę ekstremaliomis situacijomis, atsakymų pasiskirstymas proc.

9 pav. matome, jog 16%, tai yra 16 žmonių informaciją apie ekstremalias situacijas gavo iš darbdavio organizuotuose civilinės saugos mokymuose, 46%, tai yra 46 asmenys - mokymosi įstaigose, 35%, tai yra 35 žmonės – renginiuose, 35% - savarankiškai išsinagrinėjo, o 40% negavo jokios informacijos. Pavieniai atvejai, buvo tokie, jog informaciją rado internete, girdėjo per televizijos laidas ar žiniasklaidoje,

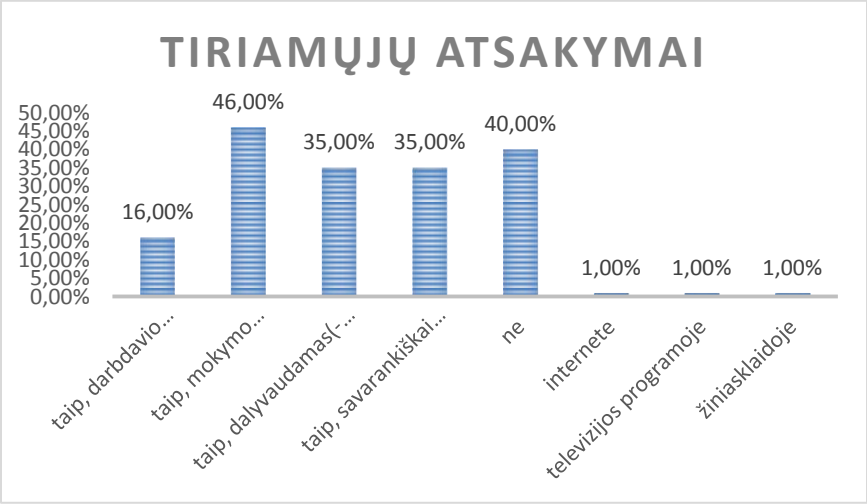

9 pav. Tiriamųjų atsakymų pasiskirstymas apie informacijos gavimą apie ekstremalias situacijas proc. (galimi trys pasirinkimo variantai)

2 lentelė. Tiriamųjų pasirinktos priežastys, kurios nulemtų norą rengtis ekstremalioms situacijoms proc. (galimi 3 pasirinkimo variantai)

Priežastys (n=100)	Abs. skaičius	Procentai
Pasirengęs(-usi) jausčiausi saugesnis(-ė) / ramesnis(-ė)	65	65,0 %
Dėl žmonių, kuriais turiu pasirūpinti	68	68,0 %
Kad žinočiau, kaip elgtis, įvykus ekstremaliajai situacijai	82	82,0 %
Tinkamas pasirengimas palengvina grįžimą į normalų gyvenimo ritmą po ekstremaliosios situacijos	31	31,0 %
Kita	1	1,0 %

82 žmonės, kurie sudarė 82%, galvoja, jog priežastis, kuri lemtų pasirengimą ekstremaliai situacijai, ta jog norėtų žinoti, kaip elgtis įvykus nelaimei, o 68 žmonės, kurie sudarė 68,0% galvoja, jog norėtų pasirengti dėl artimų žmonių.

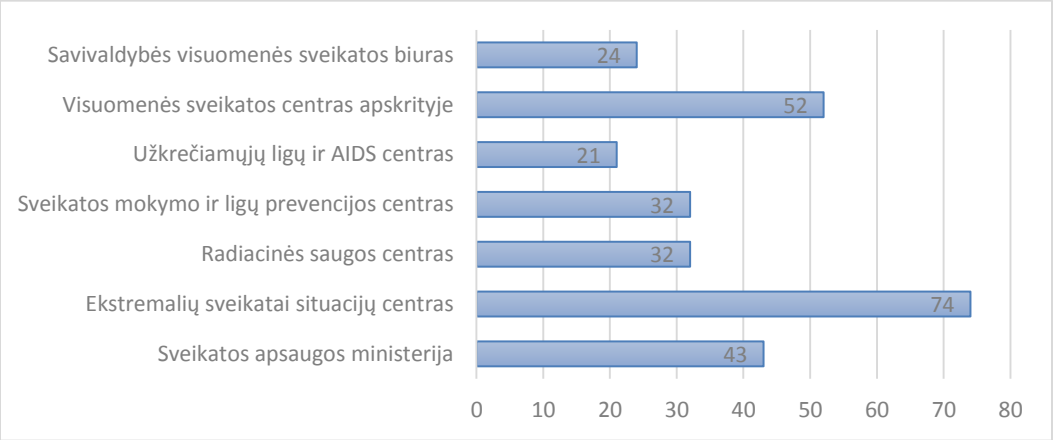

10 pav. Tiriamųjų rezultatai, į kokias įstaigas kreiptųsi norėdami sužinoti apie galimas ekstremalias situacijas (galimi trys pasirinkimo variantai)

10 pav. matome, jog didžioji dalis apklaustųjų, tai yra 74% (74 asmenys) įvardino, jog kreiptųsi pagalbos norėdami sužinoti apie galimas ekstremalias situacijas į ekstremalių sveikatai situacijų centrą, 24% į visuomenės sveikatos biurą, 43% į sveikatos apsaugos ministeriją, 32% į radiacinės saugos centrą.

3 lentelė. Tiriamųjų atsakymų pasiskirstymas į ką kreiptųsi, norėdami gauti informacijos konkrečiu iškilusiu klausimu

Įstaiga / Klausimas	Sveikatos apsaugos ministerija		Ekstremalių sveikatai situacijų centras		Radiacinės saugos centras		Sveikatos mokymo ir ligų prevencijos centras		Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras		Visuomenės sveikatos centras apskrityje		Savivaldybės visuomenės sveikatos biuras	
	Abs. sk.	Proc	Abs. sk.	Proc	Abs. sk.	Proc	Abs. sk.	Proc	Abs. sk.	Proc	Abs. sk.	Proc	Abs. sk.	Proc
Apsinuodijimas	35		5		4		9		5		40		11	
Jonizuojančioji spinduliuotė	4		8		81		3		-	-	5		-	-
Gamtinės kilmės grėsmės	7		52		4		13		1		15		8	
Pavojingos cheminės medžiagos	7		28		45		6		1		9		3	
Užkrečiamosios ligos	13		4		2		16		65		11		4	

Radiacinės avarijos	2		10		78		-	-	1		5		2	

4 lentelė. Atsakymų pasiskirstymas, kuri pateikta informacija respondentams apie ekstremaliąsias situacijas yra priimtiniausia (galimi 3 pasirinkimo variantai)

Informacijos pateikimas (n=100)	Abs. skaičius	Procentai
Įstaigų internetinėse svetainėse	47	47,0 %
Lankstinukuose, bukletuose, plakatuose	26	26,0 %
Seminarų, mokymu metu	56	56,0 %
Laikraščiuose, žurnaluose, internetiniuose naujienų portaluose	36	36,0 %
Televizijos / radijo laidose	70	70,0 %
Socialiniuose tinkluose	57	57,0 %
Kita	1	1,0 %

Respondentams pati priimtiniausia informacija apie ekstremalias situacijas - 70% iš televizijos, radijo laidų, 47,0% - iš internetinių svetainių, 56% - iš seminarų, laikraščių. Mažiausiai priimtiniausią informaciją 26% - įvardino plakatus, lankstinukus.

5 lentelė. Respondentų atsakymai, kaip elgtųsi cheminės avarijos atveju (galimi 3 priimtiniausi atsakymai)

Elgesys (n=100)	Abs. skaičius	Procentai
Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, išbėgčiau į lauką, kad išsiaiškinčiau, kas įvyko ir kaip elgtis toliau	44	44,0 %
Išgirdęs(-usi) pavojaus signalą, uždaryčiau duris, langus bei orlaides ir, įsijungęs(-usi) televizorių ar radiją, laukčiau informacinio pranešimo apie	74	74,0 %

situaciją bei nurodymų dėl tolimesnių veiksmų		
Išgirdęs(-usi) nurodymą evakuotis, pasiimčiau svarbiausius dokumentus ir maisto, kurį, taupydamas(-a) laiką, suvalgyčiau pakeliui, ir išeičiau nurodyta kryptimi	68	68,0 %
Nesant galimybei evakuotis, slėpčiausi aukštesniuose pastato aukštuose ir saugočiau kvėpavimo takus sudrėkintos marlės ar vatos kauke	43	43,0 %
Nežinau	15	15,0 %
Kita	3	3,0 %

Respondentai, kaip elgtųsi cheminės avarijos metu 74% įvardino, jog išgirdę pavojaus signalą, uždarytų duris, langus bei orlaides ir įsijungę televizorių ar radiją, lauktų informacinio pranešimo apie situaciją bei nurodymų dėl tolimesnių veiksmų, 68% išgirdęs nurodymą evakuotis, pasiimtų svarbiausius dokumentus ir maisto, kurį taupant laiką, suvalgytų pakeliui, ir eitų nurodyta kryptimi, o 15% nežintų ką daryti.

6 lentelė. Tiriamųjų atsakymai, kaip elgtųsi dužus gyvsidabriniam termometrui (galimi 2 priimtini atsakymai)

Elgesys (n=99)	Abs. skaičius	Procentai
Išsiliejusį gyvsidabrį surinkčiau ir sudeginčiau krosnyje	14	14,1
Išsiliejusį gyvsidabrį surinkčiau pats (pati) mechaniniu būdu, panaudodamas(-a) popieriaus lapą, suteptą klijais	53	53,5
Susiurbčiau išsiliejusį gyvsidabrį dulkių siurbliu	29	29,3
Surinktą išsiliejusį gyvsidabrį įdėčiau į stiklainį su vandeniu ir sandariai uždaryčiau guminiu kamščiu	54	54,5
Surinktą išsiliejusį gyvsidabrį atiduočiau stambiagabaričių atliekų surinkimo aikštelėje	30	30,3
Nežinau	33	33,3

Kita:		
Išvėdinčiau patalpas ir kviesčiau pagalbą	1	0,1
Kviesčiau gaisrininkus	3	0,3
Kviesčiau gaisrininkus, išeičiau iš kambario	1	0,1
kviesčiau gaisrininkus/greitąją	1	0,1
Skambinčiau 112	1	0,1

6 lentelėje matome, jog dužus gyvsidabriniam termometrui didesnė dalis 54% nurodė, jog išsiliejusį gyvsidabrį surinktų patys mechaniniu būdu, panaudodami popieriaus lapą, suteptą klijais, 29% susiurbtų gyvsidabrį dulkių siurbliu, o 33% nežinotų ką daryti.

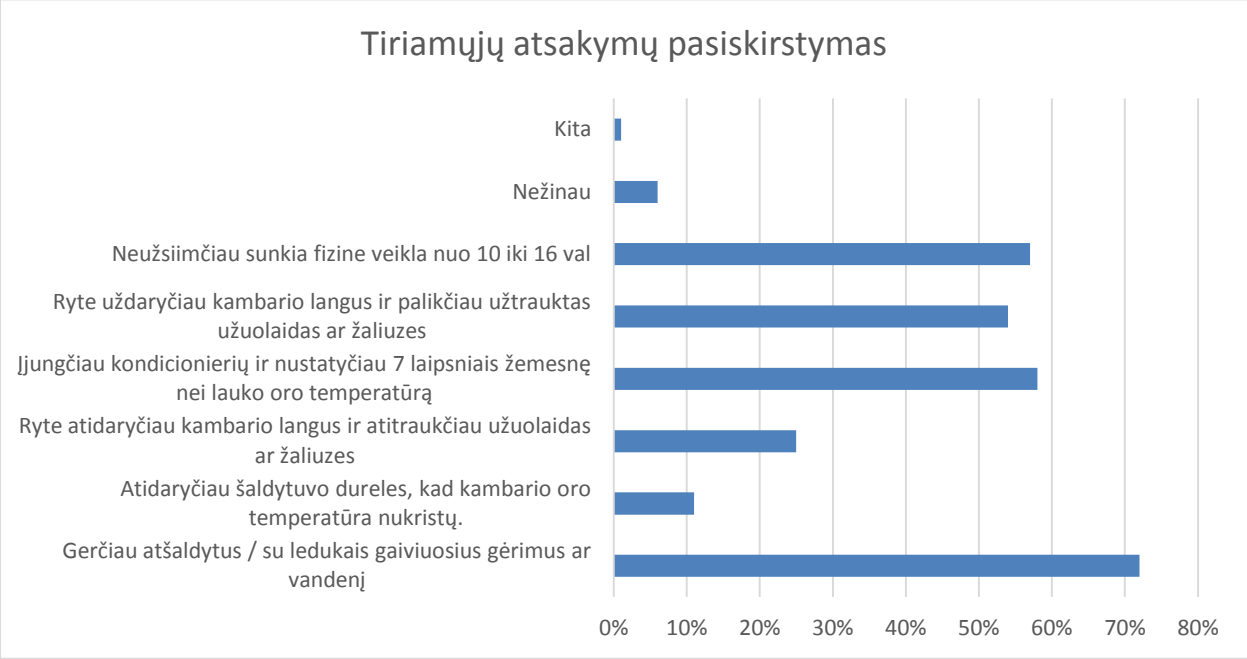

11 pav. Tiriamųjų atsakymų pasiskirstymas, kaip saugotųsi nuo perkaitimo proc.

11 pav. matome, jog didesnė apklaustųjų dalis 72,0% nuo didelių karščių perkaitimo saugotųsi gerdami vandenį su ledukais, 58% įsijungtų kondicionierių, 54% ryte uždarytų kambario langus ir paliktų užtrauktas užuolaidas ar žaliuzes, o 25% elgtųsi atvirkščiai - ryte atidarytų kambario langus ir atitrauktų užuolaidas ar žaliuzes, o 6% apklaustųjų nežino kaip elgtųsi perkaitę.

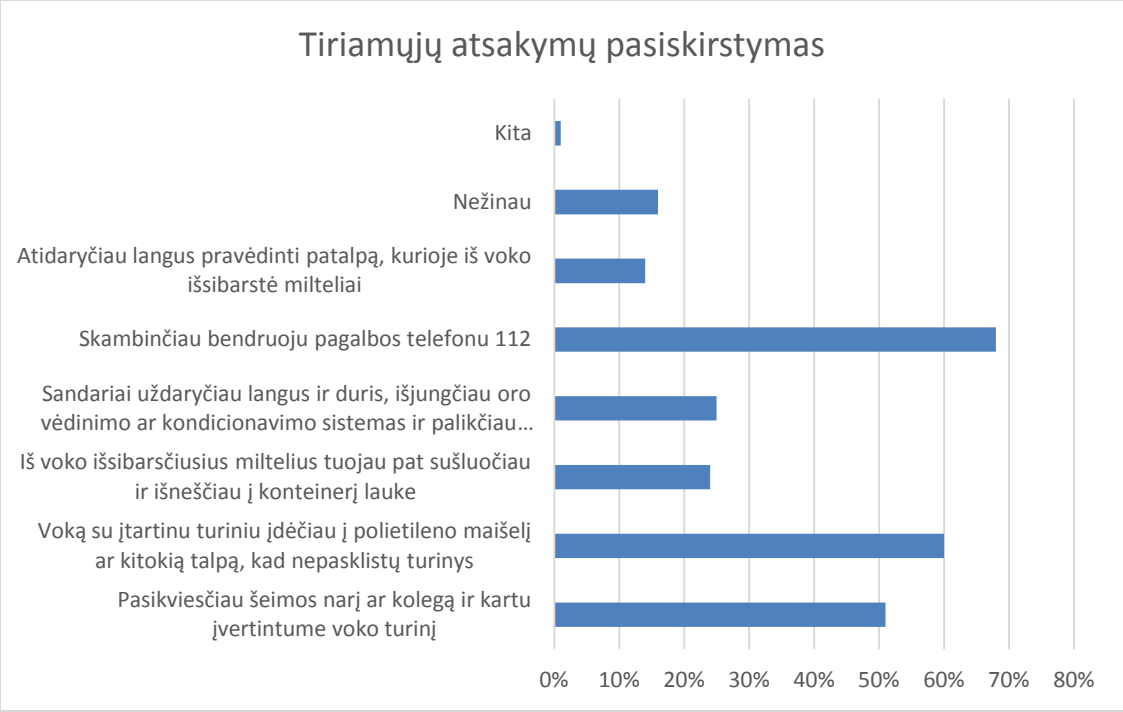

12 pav. Tiriamųjų atsakymų pasiskirstymas, kaip elgtųsi gavę voką su įtartinu turiniu pasiskirstymas proc. (galimi 3 pasirinkimai)

Gavę voką su įtartinu turiniu (žiūrėti 12 pav.) 68% skambintų pagalbos numeriu 112, 60% voką su įtartinu turiniu įdėtų į polietileno maišelį ar kitokią talpą, kad nepasklistų turinys, o 16% nežinotų kaip elgtis.

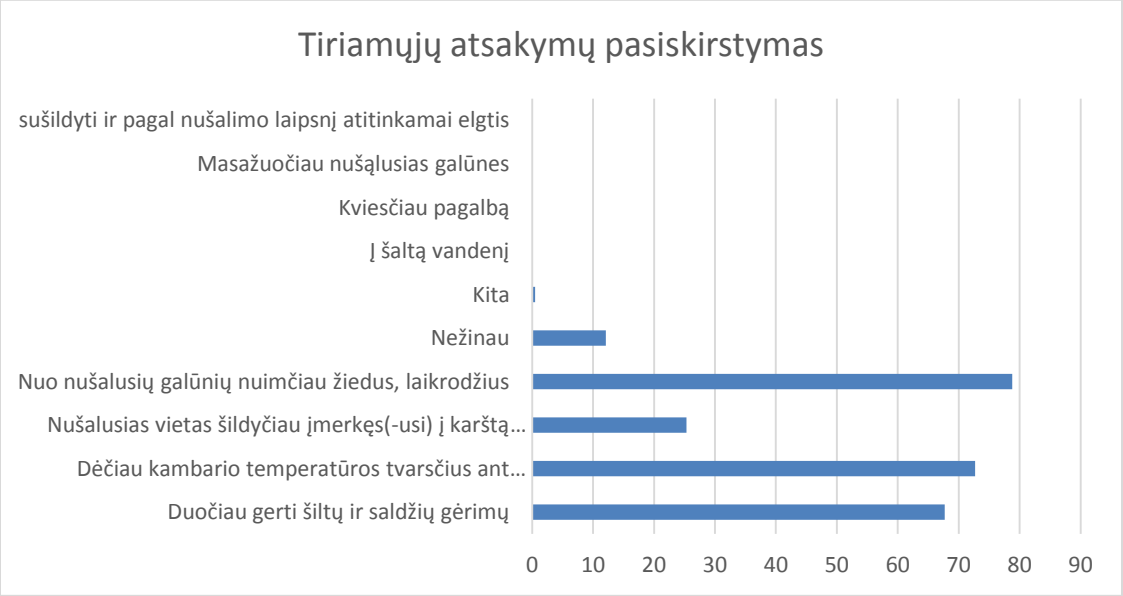

13 pav. Tiriamųjų atsakymų pasiskirstymas, kokius veiksmus atliktų teikiant pirmą pagalbą sau ir kitam asmeniui esant nušalimui pasiskirstymas proc. (galimi 3 pasirinkimų variantai)

Esant nelaimei – nušalimui, respondentai 67% duotų gerti šiltą ir saldintą vandenį, 78% nuo nušalusių galūnių nuimtų žiedus, laikrodžius, o 12% nežinotų ką daryti.

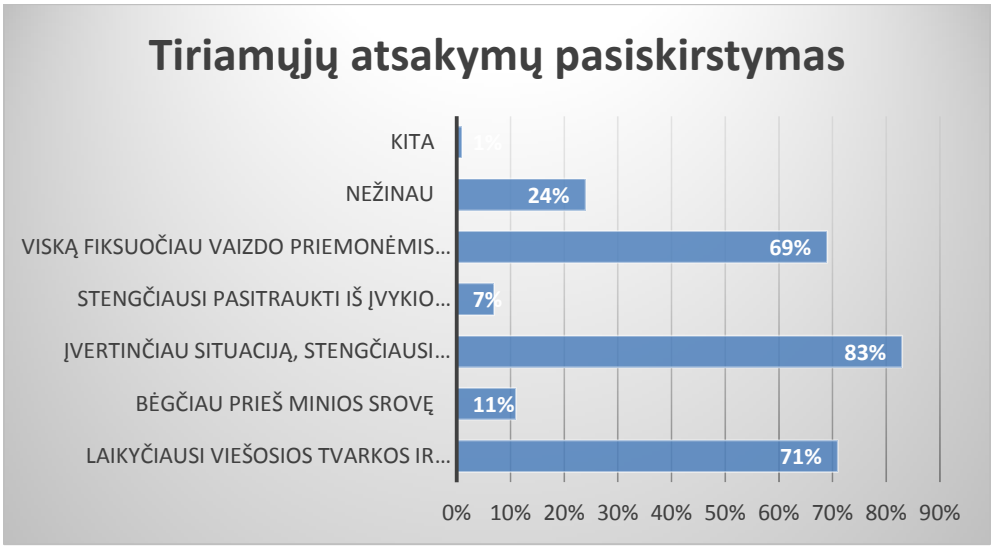

14 pav. Tiriamųjų atsakymų pasiskirstymas, kokius veiksmus atliktų kilus panikai masinio susibūrimo vietose proc. (galimi 3 pasirinkimo variantai)

Kilus panikai masinio susibūrimo metu, 83% stengtųsi nepanikuoti, 71% laikytųsi viešosios tvarkos ir elgesio taisyklių, 11% bėgtų prieš minios srovę, 7% stengtųsi pasitraukti iš įvykio vietos, o 24% nežinotų ką daryti.

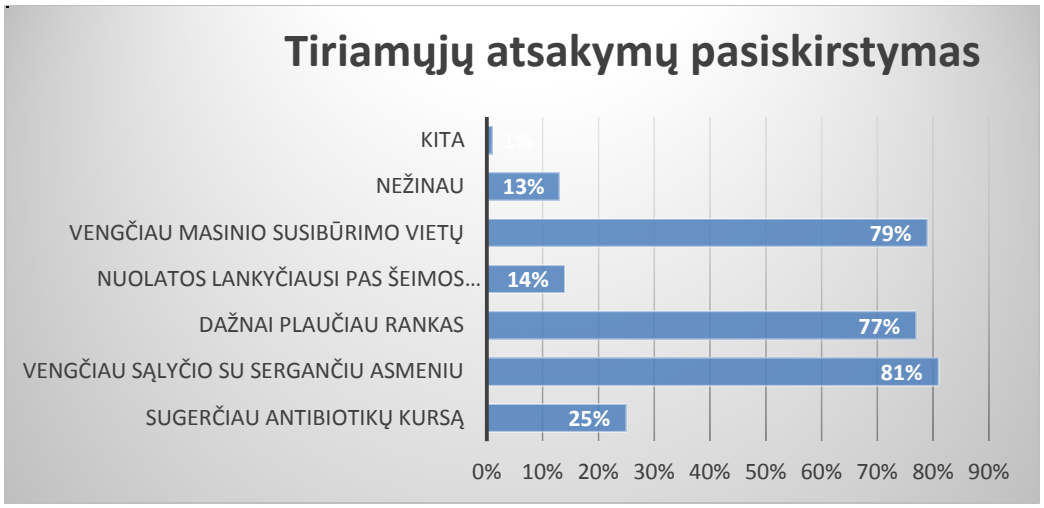

15 pav. Tiriamųjų atsakymų pasiskirstymas, kaip saugotųsi epidemijos metu nuo gripo užsikrėtimo proc. (galimi 3 pasirinkimo variantai)

Kaip saugotųsi respondentai gripo epidemijos metu 81% atsakė, jog vengtų sąlyčio su sergančiu asmeniu, 79% vengtų masinio susibūrimo vietų, 14% nuolatos lankytųsi pas šeimos gydytoją, o 13% atsakė, jog nežinotų, kaip saugotis nuo siaučiančio gripo.

APIBENDRINIMAS

Lietuvą ne kartą buvo ištikusios gamtinės nelaimės: dėl nenuspėjamų potvynių išsilieja upės, karštomis vasaromis kyla masiniai miškų ir durpynų gaisrai, kai išdega daugybė hektarų žemės, ugnyje žūva šimtai gyvūnų, milijonai, o gal net milijardai vabzdžių, atsitikus techninėms katastrofoms (išsiliejus cheminėms medžiagoms, trūkus vamzdynams, įvykus pramoninėms avarijoms ir kt.) padaroma neatitaisoma žala gamtai. Taip pat mus veikia ir visuotiniai atmosferos pokyčiai: padidėjęs užteršimas, klimato atšilimas. Kilus epidemijoms, vykstant masinėms riaušėms situacijos tampa sunkiai valdomos. Tuomet gali būti skelbiama ekstremali situacija, o žmonės būtų priversti išgyventi ekstremaliomis sąlygomis.

Nagrinėdami tyrimo rezultatus, matome, jog didžiausią dalį tiriamųjų sudarė mokiniai. Lietuvoje aktualiausias ekstremalias situacijas įvardino – transporto avarijas 82%, gaisrus 82%, užkrečiamąsias ligas 71%, oro užterštumą 55%, klimato pokyčius 38%. 57% apklaustųjų yra nepakankamai pasirengę ekstremalioms situacijoms, 18% nežino ar pasirengę, 13% yra visiškai

nepasirengę, o tik maža dalis 12% yra pilnai pasirengę. Daugiausiai informacijos apie ekstremalias situacijas tiriamieji gavo iš mokymosi įstaigos ir jie sudarė 46%, kiti tiriamieji informaciją gavo iš civilinės saugos mokymų, renginių, o 40% iš vis negavo jokios informacijos. Tiriamieji norėdami sužinoti informacijos apie ekstremalias situacijas 74% kreiptųsi į ekstremalių sveikatai situacijų centrą, 43% į sveikatos apsaugos ministeriją, 24% į visuomenės sveikatos biurus, 21% į užkrečiamųjų ligų ir AIDS centrą. Tiriamieji pačią priimtiniausią informaciją apie ekstremalias situacijas gauna iš televizijos ir radijo laidų, internetinių svetainių, o mažiausiai iš plakatų, lankstinukų. 15% apklaustųjų nežinotų, kaip elgtis cheminės avarijos metu, kiti atsakė, jog uždarytų langus, duris, įsijungtų televizorių ir lauktų naujienų, dar kiti pasiimtų būtinus dokumentus, maisto ir eitų nurodyta kryptimi. 33% nežinotų ką daryti dužus gyvsidabriniam termometrui, 54% surinktų gyvsidabrį mechaniniu būdu, 29% susiurbtų gyvsidabrį siurbliu. Esant nušalimui 67% duotų gerti šiltą vandenį, 78% nuimtų nuo galūnių žiedus, apyrankes, o 12% nežinotų kaip elgtis.